

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 2016, Αρ. 1

Πρακτικά 6ου Συνεδρίου

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

6^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
24-26 Ιουνίου 2016

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ISSN: 2529-1157

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

~~Παπαδόπουλος~~ Ιωάννης
Πολυτρονοπούλου Σταυρούλα
~~Μπασιτά~~ Αγγελική

ΙΟΥΝΙΟΣ 2016

Δημοτικοί Παιδικοί σταθμοί: Εκπαίδευση ή Φύλαξη; Απόψεις γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας από δώδεκα μηνών (12) μηνών έως πέντε (5) ετών

Παναγιώτα Κωνσταντίνου, Γεώργιος Σταθάκης

doi: [10.12681/edusc.970](https://doi.org/10.12681/edusc.970)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κωνσταντίνου Π., & Σταθάκης Γ. (2017). Δημοτικοί Παιδικοί σταθμοί: Εκπαίδευση ή Φύλαξη; Απόψεις γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας από δώδεκα μηνών (12) μηνών έως πέντε (5) ετών. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2016(1), 490–505. <https://doi.org/10.12681/edusc.970>

**Δημοτικοί Παιδικοί σταθμοί: Εκπαίδευση ή Φύλαξη; Απόψεις
γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας από δώδεκα μηνών (12) μηνών
έως πέντε (5) ετών.**

Κωνσταντίνου Παναγιώτα

std092396@ac.aep.gr

Μόνιμη Διοικητική Υπάλληλος του Δήμου Παπάγου Χολαργού

Σταθάκης Γεώργιος

stathakis@tutors.eap.gr

Μέλος ΣΕΠ, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Συνεργαζόμενο εκπαιδευτικό
προσωπικό

Περίληψη

Πληθώρα μελετών στην Ελλάδα και το εξωτερικό καταδεικνύουν την σπουδαιότητα της προσχολικής αγωγής και της ευεργετικής της δράσης σε διάφορους τομείς. Η δημιουργία των παιδικών σταθμών στις μέρες μας έχει απομακρυνθεί από τον αρχικό λόγο ίδρυσης τους που δεν ήταν άλλος από την φύλαξη των ορφανών τέκνων και τέκνων εργαζομένων μητέρων.

Οι βρεφονηπιακοί σταθμοί σήμερα αποτελούν δεύτερη οικογένεια και πρώτη επαφή των παιδιών με την «σχολική ζωή» και αποτελούν ξεχωριστό προπαρασκευαστικό κομμάτι της μετέπειτα πορείας τους. Όπως είναι γνωστό η διαμόρφωση του χαρακτήρα των παιδιών, έχει σαν αρχή την βρεφική κιόλας ηλικία και όχι τη νηπιακή - προσχολική όπως πιστεύονταν στο παρελθόν. Στις μέρες μας η παραπάνω θέση έχει ιδιαίτερη απήχηση στους γονείς δημιουργώντας ολοένα και περισσότερες προσδοκίες για τις δομές προσχολικής αγωγής.

Σκοπός της ερευνάς αυτής είναι να δοθεί ένα είδος «βήμα» στους γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας προκειμένου να εκφράσουν τις απόψεις τους τόσο για το είδος των παρεχόμενων όσο και ζητούμενων υπηρεσιών που επιτελούνται μέσω των Δημοτικών παιδικών σταθμών. Στα πλαίσια της παραπάνω μελέτης θα διεξαχθούν συμπεράσματά σχετικά με την βαρύτητα που προσδίδουν οι ίδιοι οι γονείς και κηδεμόνες στην εκπαίδευση ή την φροντίδα που λαμβάνουν τα τέκνα τους σε τέτοιου είδους κέντρα προσχολικής αγωγής.

Λέξεις Κλειδιά:

Προσχολική Αγωγή, Εκπαίδευση, Φύλαξη, Δημοτικοί Παιδικοί Σταθμοί

Abstract

Numerous studies in Greece and internationally demonstrate the importance of preschool education and the beneficial action on various sectors. The creation of nurseries today is away from the original founding reason in the past: the storage of orphans and children of working mothers. Early care education structures nowadays are a second family and the first contact of a children with the "school life" and are separate preparatory part of their future career. As it is known, the formation of children's character has as principle the baby very age and not the infant - preschool as thought previously. Nowadays these position particularly appeals to parents by creating more and more expectations for preschool education structures.

The purpose of this study is to provide a kind of " step " in the pre-school children parents to express their views as to the type of services and the services performed by the municipal nurseries. In the context of this study will be carried out conclusions on the importance attached by parents and guardians in the education or care they take their children to such pre- treatment centers themselves.

Key words:

Early Childhood Education, Education, Security, Municipal Nursery

1. Εισαγωγή

Στην εργασία αυτή γίνεται μια προσπάθεια καταγραφής και ανάλυσης των προτιμήσεων των γονέων παιδιών που λαμβάνουν φροντίδα και αγωγή αποκλειστικά από Δημοτικούς Παιδικούς και Βρεφονηπιακούς Σταθμούς διαφόρων περιοχών της

Αττικής. Στην εργασία αυτή ερευνώνται οι πτυχές των προσχολικών προγραμμάτων που οι ίδιοι οι γονείς θεωρούν σπουδαιότερα και κατά πόσο θεωρούν σημαντικές για το παιδί τους έννοιές όπως φροντίδα, μέριμνα, φύλαξη και εκπαίδευση και αγωγή

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στους Ο.Τ.Α. και τα νομικά πρόσωπα αυτών που παρέχουν υπηρεσίες κοινωνικής μέριμνας και προσχολικής αγωγής σε βρέφη και νήπια από δώδεκα μηνών έως πέντε ετών.

2. Οι Παιδικοί Σταθμοί στην Ελλάδα

Η προσχολική διαπαιδαγώγηση αποτελεί ίσως τη σημαντικότερη παράμετρο που αφορά την αφομοίωση των αξιών της συλλογικότητας από τα νήπια, καθώς και την απεξάρτησή τους από την ατομικότητα και τον προστατευτικό κλοιό της οικογένειας. Μια από τις κύριες επιδιώξεις είναι η γνωριμία και η επαφή του παιδιού με το φυσικό και κοινωνικό κόσμο. Τα πρώτα τέσσερα-πέντε (4-5) έτη της παιδικής ηλικίας είναι σημαντικά στο να καθορίσουν τη διαμόρφωση του χαρακτήρα και την ανάπτυξη της προσωπικότητας, των παιδιών, κατά κοινή ομολογία διαφόρων ρευμάτων της παιδαγωγικής και της ψυχολογίας.

Με τον όρο προσχολική εκπαίδευση εννοείται το κομμάτι του εκπαιδευτικού συστήματος, που αφορά την ηλικία των παιδιών πριν φοιτήσουν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (δημοτικό σχολείο). Στην συγκεκριμένη περίπτωση η επίσημη και οργανωμένη αγωγή σε αυτό το επίπεδο ασκείται από τους βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς (Ζαμπέτα, 1998) ενώ μετά την ηλικία των τεσσάρων (4) ετών δύναται να διατεθεί εναλλακτικά και από τα νηπιαγωγεία με την ένταξη προ-νηπίων στο δυναμικό τους. (Κωνσταντίνου, Σταθάκης, Παλέτα, 2015)

Ο όρος προσχολική εκπαίδευση όμως τα τελευταία χρόνια θεωρείται ξεπερασμένος και δεν αποδίδει ανάλογα το περιεχόμενο των αντίστοιχων δομών και θεσμών. Στην θέση του λαμβάνει ολοένα και περισσότερο έδαφος η χρησιμοποίηση του όρου «αγωγή της πρώιμης παιδικής ηλικίας» (Ζαμπέτα, 1998). Ο παραπάνω όρος αναφέρεται σε ένα ευρύ και πολυσύνθετο πλέγμα θεσμών και υπηρεσιών που αναφέρονται τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην φροντίδα των παιδιών από τη γέννηση τους μέχρι την και την συμπλήρωση της ανάλογης ηλικίας για συμμετοχή τους στο Δημοτικό σχολείο. (Ζαμπέτα, 1998).

Ο ρόλος της προσχολικής αγωγής είναι σημαντικός και αποσκοπεί στην ολόπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξη του παιδιού (Benett, 2008). Οι δομές ημερήσιας

«φροντίδας» παιδιών προσχολικής ηλικίας, όπως παρέχονται σήμερα, δημιουργήθηκαν πριν από αρκετά χρόνια προκειμένου να διευκολύνουν κυρίως την εργατική τάξη και την ολοένα και πιο δυναμική είσοδο των γυναικών στην αγορά εργασίας. (Πανταζής & Σακελλαρίου, 2008).

Με την πάροδο των ετών όμως, κατέστη σαφές ότι η καθημερινή φροντίδα των νηπίων έπρεπε να εξελιχθεί προκειμένου να καλύψει τις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες της οικογένειας, της κοινωνίας αλλά και των ίδιων των παιδιών (Πανταζής & Σακελλαρίου, 2008).

Στην Ελλάδα από τις αρχές της δεκαετίας του 1920, όπου δημιουργήθηκαν και οι πρώτες κρατικές προσπάθειες, του τότε Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, στο χώρο της προσχολικής αγωγής δημιουργήθηκε σύγχυση. Τόσο σχετικά με τις εμπλεκόμενες δομές όσο και με τα αντίστοιχα προγράμματα που θα ακολουθούσαν (Καλλιγά, 1990).

Στη χώρα μας, σε όλες της περιόδους της σύστασης του νεοελληνικού κράτους, το θέμα της αγωγής και της φροντίδας του παιδιού δεν αντιμετωπίστηκε σοβαρά. Εκτός από ορισμένες προσπάθειες και παρεμβάσεις που έγιναν σε νομοθετικό και δομικό επίπεδο και έλαβαν χώρα την περίοδο που ακολούθησε την πολιτική αλλαγή στις αρχές της δεκαετίας του '80. Ως εκ τούτου δημιουργήθηκαν τεράστια κενά και προβλήματα τα οποία έπληξαν και πλήττουν κυρίως τα παιδιά των χαμηλότερων λαϊκών στρωμάτων.

Η προσχολική αγωγή μέχρι πρόσφατα ήταν προαιρετική και ασχολούνταν ελάχιστοι και ατελείς κρατικοί φορείς και το μεγαλύτερο μέρος της είχε παραδοθεί σε ιδιωτικούς φορείς. Η πολιτεία για χρόνια αμφιταλαντεύονταν ανάμεσα στην μέριμνα, την υγειονομική περίθαλψη και την προσχολική εκπαίδευση των νηπίων. Ένας εκ των σημαντικότερων σταθμών στο χώρο διενεργήθηκε το 1994 ταυτόχρονα με τη νομική μεταφορά των παιδικών σταθμών στις κοινωνικές παροχές των Ο.Τ.Α..

Όμως μέχρι και το 2001 συνεχίζονταν η διεγκυστίδα μεταξύ της κεντρικής κρατικής διοίκησης (Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας) και τοπικής (Ο.Τ.Α.) για το θέμα των παιδικών σταθμών έως το 2002 όπου τυπικά και ουσιαστικά πλέον έρχονται στην εποπτεία των δήμων (Χαρίτος, 1998, Παπαπροκοπίου, 2003).

Η αντίληψη όμως, των βρεφικών και παιδικών σταθμών ως δομών πρόνοιας και όχι ως χώροι που παρέχουν αγωγή και φροντίδα σε παιδιά νηπιακής ηλικίας (ενισχύεται με τη μη ένταξή τους στις δομές του Υπουργείου Παιδείας), οι μειωμένες κρατικές επιχορηγήσεις και η ανατροπή των εργασιακών σχέσεων (ενίσχυση

ελαστικών μορφών εργασίας) αποτελούν πηγή αρκετών προβλημάτων τα οποία συσσωρεύονται σε έναν ήδη ευαίσθητο χώρο. (Κωνσταντίνου, Σταθάκης, Παλέτα, 2015).

Οι Ο.Τ.Α λοιπόν υποχρεώθηκαν να δημιουργήσουν Ν.Π.Δ.Δ. που να παρέχουν προσχολική αγωγή ή ακόμα και να προχωρήσουν σε συνένωση των υπάρχοντων νομικών προσώπων προκειμένου να ενσωματώσουν τους παιδικούς σταθμούς στις υπηρεσίες τους.

Πιο κοντά στο σήμερα, το 2011 στα πλαίσια του Ν.3852/2010 (Πρόγραμμα Καλλικράτης) οι Ο.Τ.Α. γίνονται αρχικά στόχοι συγχωνεύσεων μεγαλύτερων συνόλων (δημοτικών κοινοτήτων) και συνεχίζουν στην κατάργηση αλλά και τη συνένωση όλων των νομικών τους προσώπων. Ανάμεσα σε αυτά τα Ν.Π. βρίσκονται και αυτά που αφορούν την προσχολική αγωγή. (Κωνσταντίνου, Σταθάκης, 2015).

Στην ουσία, η ίδια ανάγκη που δημιούργησε τους παιδικούς σταθμούς πριν από σχεδόν ενενήντα (90) έτη η οποία έβρισκε την ρίζα της στην αλλαγή των μέσων παραγωγής και την αποδιοργάνωση των δομών της οικογένειας σε παραλλαγμένη μορφή εμφανίζεται και σήμερα, με πρωταγωνιστές είτε τους ανέργους γονείς που πασχίζουν να βιοπορίσουν την οικογένεια τους, είτε τους σκληρά εργαζόμενους που προσπαθούν να διατηρήσουν την εργασία τους. Και στις δυο παραπάνω περιπτώσεις, η ένταξη των παιδιών τους σε προγράμματα προσχολικής αγωγής είναι ιδιαίτερα σημαντική και πολλές φορές επιβεβλημένη για το καλό των παιδιών. (Κωνσταντίνου, Σταθάκης, Παλέτα, 2015).

Με τον τρόπο αυτό κατέστη λοιπόν στους Ο.Τ.Α ακόμα πιο έντονη η ανάγκη εκπαιδευτικής κάλυψης και φροντίδας των νηπίων, αλλά ταυτόχρονα οι δημοτικές αρχές αναγκάστηκαν με μειωμένους πόρους να πάρουν υπό την προστασία τους περισσότερα παιδιά προσχολικής ηλικίας. (Κωνσταντίνου, Σταθάκης, Παλέτα, 2015).

Όπως ήδη αναφέραμε το 2011 στα πλαίσια του σχεδίου Καλλικράτης (Ν. 3852/2010) που τέθηκε σε ισχύ, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης κλήθηκαν να συγχωνεύσουν τα Νομικά τους Πρόσωπα και να δημιουργήσουν μόνο δυο. Το ένα εκ των οποίων μπορούσε να αφορά τον Πολιτισμό, τον Αθλητισμό και το Περιβάλλον και το έτερο να παρέχει Κοινωνική Πρόνοια και Προσχολική Αγωγή. (Κωνσταντίνου, Σταθάκης, Παλέτα, 2015).

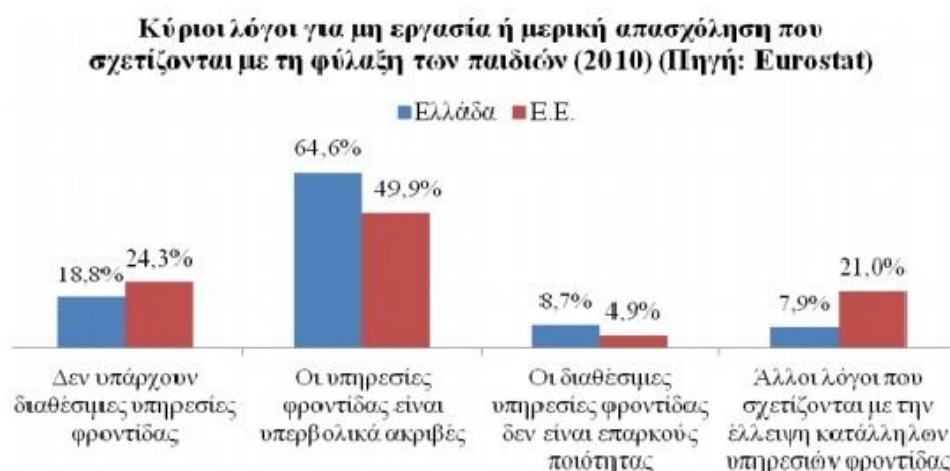
Όπως είναι λοιπόν λογικό οι πόροι που μέχρι τότε διοχετεύονταν για τη λειτουργία των δημοτικών παιδικών σταθμών μειώθηκαν, όχι μόνο ως αποτέλεσμα της νέας

δημοσιονομικής πολιτικής αλλά γιατί τα νέα Νομικά Πρόσωπα (μετά τη συνένωση) αντιμετωπίζονται σαν μια νέα οντότητα οι ανάγκες της οποίας καλύπτονταν συνολικά (Κωνσταντίνου, Σταθάκης, 2015).

Η συγκυρία λοιπόν της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης των καιρών μας δυστυχώς βρίσκει τους δήμους σε μια δίνη περιορισμένων χρηματικών αποθεμάτων αλλά κυρίως με την απειλή της έμψυχης αλλά και δομικής υποστελέχωσης των υπηρεσιών τους. Οι Ο.Τ.Α. δέχονται μεγάλη οικονομική επιβάρυνση και για έναν επιπλέον λόγο. Τα νομικά τους πρόσωπα τα οποία αφορούν την προσχολική αγωγή (δημοτικοί παιδικοί σταθμοί) επιφορτίζονται με πληθώρα παιδιών από δώδεκα (12) μηνών (στην περίπτωση που δέχονται και βρέφη) έως και παιδιά που έχουν κλείσει τα τέσσερα (4) έτη (προνήπια). Συνεπώς, αυτό το μεγάλο ηλικιακό εύρος καθιστά πολύπλοκη και πολυδάπανη την δομή αυτή. (Κωνσταντίνου, Σταθάκης, Παλέτα, 2015)

Σύμφωνα με την Eurostat και σε έρευνα που διεξήχθη το 2010, στην Ελλάδα ένα ποσοστό των γονέων (σχεδόν εννέα τις εκατό 9%) παρέχουν οι ίδιοι φύλαξη στα παιδιά τους καθώς θεωρούν ότι οι υπηρεσίες φροντίδας που παρέχονται δεν έχουν επάρκεια στην ποιότητα τους. (βλ. διάγραμμα 4).

Διάγραμμα 4: Πηγή Eurostat, 2010

3. Η Ποιότητα του Περιβάλλοντος των Ημερήσιων Δομών Φύλαξης

Τα τελευταία χρόνια στην Ε.Ε. τα ποσοστά συμμετοχής βρεφών και νηπίων σε μονάδες που προσφέρουν προσχολική αγωγή αγγίζουν το ενενήντα τρία τις εκατό

(93%) ενώ ταυτόχρονα σημειώνεται αύξηση των ωρών παραμονής των παιδιών σε αυτές (European Commission, Eurydice, & Eurostat, 2014), με τον τρόπο αυτό η αξιολόγηση του περιβάλλοντος των δομών ημερήσιας φύλαξης είναι επιβεβλημένη και βρίσκεται στο επίκεντρο της προσοχής των ειδικών. Η ποιότητα του περιβάλλοντος αυτού, συνδέεται άμεσα με την ανάπτυξη των παιδιών και τα ύστερα ακαδημαϊκά τους επιτεύγματα. (Pianta, Burchinal, Barnett, & Thomburg, 2009)

Για το προσχολικό περιβάλλον ο Fisher (2013), αναφέρει ότι υπάρχουν κάποια κριτήρια που εξασφαλίζουν την υψηλή ποιότητα προσχολικής εκπαίδευσης. Ανάμεσα σε αυτά βρίσκονται: τα χρησιμοποιούμενα εκπαιδευτικά προγράμματα, η προσέγγιση μάθησης που χρησιμοποιεί το ανάλογο εργαζόμενο προσωπικό, η έμφαση που δίνεται στο δημιουργικό παιχνίδι και τη συζήτηση, ο χρόνος που διατίθεται για δραστηριοποίηση, η άνεση του περιβάλλοντος χώρου για ενεργό παιχνίδι και μάθηση, οι ανάλογες προβλέψεις για υγιεινή και ασφάλεια των προσχολικών δομών και η ποικιλία και ο πειραματισμός που χρησιμοποιείται στον εσωτερικό και τον εξωτερικό χώρο των ανάλογων δομών.

Ιδιαίτερη σημασία επίσης, δίνεται στην κατάλληλη αναλογία παιδιών και ενηλίκων πράγμα που σχετίζεται άμεσα με την υγιεινή και την ασφάλεια των παιδιών αλλά στην ανάλογη εκπαίδευση και κατάρτιση του που έχει το εργαζόμενο προσωπικό. Πολύ σημαντικό θεωρείται για τον ίδιο ερευνητή οι χρησιμοποιούμενες εγκαταστάσεις προσχολικής αγωγής, η ανάπτυξη ισχυρών δεσμών μεταξύ της οικογένειας και του προσχολικού προγράμματος και τέλος ο ανάλογος σχεδιασμός και η συστηματική παρατήρηση κατά τη διάρκεια του προσχολικού προγράμματος.

4. Αξιολόγηση της ποιότητας και κλίμακες παρατήρησης

Μια ιδιαίτερα διαδεδομένη μέθοδος αξιολόγησης της ποιότητας των προσχολικών δομών φύλαξης βασίζεται στη χρήση κλιμάκων παρατήρησης. Οι κλίμακες αυτές προσφέρουν δυνατότητες αξιολόγησης διαφόρων διαστάσεων και πρακτικών που χρησιμοποιούνται στα προγράμματα προσχολικής αγωγής και μέχρι σήμερα δεν υπήρχε ενδεδειγμένος τρόπος μέτρησης τους (Wortham, 2014).

Η συμπλήρωσή των κλιμάκων παρατήρησης γίνεται με απλό και γρήγορο τρόπο, κάνοντας ιδιαίτερα εύκολη και επιτεύξιμη την μελλοντική επανάληψη και επαναξιολόγηση τους (Jablon, Dombro, & Dichtelmiller, 2007).

Για παράδειγμα η κλίμακα Infant Toddler Environment Rating Scale Revised Edition (2014) περιλαμβάνει τριάντα εννέα (39) αντικείμενα που οργανώνονται σε επτά (7) υποκλίμακες:

- Περιβάλλον χώρος και επίπλωση
- Ρουτίνες που σχετίζονται με την υγιεινή
- Χρόνος που διατίθεται για συζήτηση και κατανόηση
- Χρόνος δραστηριοποίησης
- Διαδραστική επικοινωνία
- Χρησιμοποιούμενο προσχολικό πρόγραμμα και η δομή του
- Γονείςκαιεργαζόμενοπροσωπικό

Η παραπάνω κλίμακα αξιολόγησης του προσχολικού περιβάλλοντος έχει μελετηθεί και χρησιμοποιηθεί σε διεθνές επίπεδο των Harms, Clifford, και Cryer (2014) τόσο στην Ελλάδα όσο σε διεθνές επίπεδο και αφορά από τη γέννηση μέχρι την ηλικία των 3 ετών.

Η επόμενη ηλικιακά (για παιδιά από 2 έως 5 ετών) κλίμακα αξιολόγησης είναι η ECERS-RE (Early Childhood Environmental Education. Rating Scale Revised Edition) επίσης των Harms, Clifford, και Cryer, (2014).

Η κλίμακα αυτή περιέχει δείκτες για πολλά θέματα. Επίσης, έχουν προστεθεί νέα στοιχεία που αφορούν την αλληλεπίδραση. Η Κλίμακα αποτελείται από σαράντα τρία (43) αντικείμενα που οργανώνονται σε επτά (7) υποκλίμακες :

- Περιβάλλον χώρος και επίπλωση
- Ρουτίνες που σχετίζονται με την υγιεινή
- Γλωσσική επιτήδευση
- Χρόνος δραστηριοποίησης
- Διαδραστική επικοινωνία
- Χρησιμοποιούμενο προσχολικό πρόγραμμα και η δομή του
- Γονείςκαιεργαζόμενοπροσωπικό

5. Πρώιμη παιδική εκπαίδευση και φροντίδα στην Ευρώπη

Στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης η Πρώιμη Εκπαίδευση και Φροντίδα χωρίζεται σε δύο διαφορετικές φάσεις, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Ο διαχωρισμός αυτός γίνεται περίπου στην ηλικία των τριών (3). Η ευθύνη, η διοίκηση, η ρύθμιση και η χρηματοδότηση των μονάδων Π.Ε.Φ. κατανέμονται μεταξύ διαφόρων αρχών (λ.χ. δήμοι, υπουργείο παιδείας). Υπάρχουν όμως και ενιαία συστήματα, παροχής Π.Ε.Φ. στην Ευρώπη για παιδιά προσχολικής ηλικίας, τα οποία είναι οργανωμένα σε ρυθμίσεις και φροντίζουν για όλο το ηλικιακό φάσμα, μέχρι την εισαγωγή τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (δημοτικό). Συγκεκριμένα, στις δομές αυτές, δεν υπάρχουν διαλείμματα ή μετακίνηση μεταξύ οργανισμών, μέχρι τα παιδιά να αρχίσουν το δημοτικό σχολείο (EurydiceandEurostatReport, 2014).

Σε πολλές χώρες της Ε.Ε, το Υπουργείο Παιδείας είναι αρμόδιο για τη διακυβέρνηση της Π.Ε.Φ., τη ρύθμιση και τη χρηματοδότησή της. Μόνο οκτώ (8) ευρωπαϊκές χώρες προσφέρουν εξασφαλισμένη θέση σε μονάδες Π.Ε.Φ. και οι οποίες είναι οι: Δανία, Γερμανία, (από Αύγουστο 2013), Εσθονία, Μάλτα (από Απρίλιο 2014), Σλοβενία, Φιλανδία, Ελβετία και Νορβηγία (EurydiceandEurostatReport, 2014).

Στις περισσότερες χώρες γίνεται τακτική αξιολόγηση σχετικά με την πρόοδο των παιδιών και δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στη μετάβαση από την Π.Ε.Φ. στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Επιπρόσθετα, οι οικονομικές εισφορές για την Π.Ε.Φ. ποικίλλουν σημαντικά μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, αλλά περίπου οι μισές παρέχουν δωρεάν εκπαίδευση από την ηλικία των τριών (3) ετών (EurydiceandEurostatReport, 2014).

Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες τίθενται στόχοι μάθησης σε όλες τις βαθμίδες προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης, οι οποίες σχετίζονται με την πρόοδο και την ανάπτυξη των παιδιών (EurydiceandEurostatReport, 2014).

Σύμφωνα με μελέτη της ευρωπαϊκής επιτροπής για το 2014 η συμμετοχή στην Π.Ε.Φ. είναι χαμηλή για τα παιδιά κάτω των τριών (3) ετών, αλλά υψηλή κατά τη διάρκεια ενός έτους ή δύο έτη πριν από την έναρξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Από την άλλη, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, υπάρχει οργανωμένη φύλαξη με έδρα το σπίτι (Childminders) (EurydiceandEurostatReport, 2014), κάτι το οποίο στην χώρα μας δεν υφίσταται και το κομμάτι αυτό το αναλαμβάνουν είτε οι μητέρες,

είτε άτομα χωρίς την απαιτούμενη εκπαιδευτική κατάρτιση για αυτόν τον σκοπό. (EurydiceandEurostatReport, 2014).

Επίσης, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, οι τοπικές αρχές (δήμοι) χρηματοδοτούν την Π.Ε.Φ. για τα μικρότερα παιδιά, ενώ μοιράζονται το κόστος με το κεντρικό επίπεδο για τα παιδιά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (EurydiceandEurostatReport, 2014).

6. Η Ποιότητα του προσχολικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα.

Στη Χώρα μας διεξάγονται διάφορες μελέτες αξιολόγησης του ελληνικού προσχολικού περιβάλλοντος τρεις από τις πιο βασικές καταρτίστηκαν σύμφωνα με την κλίμακα ECERS-RE (EarlyChildhoodEnvironmental Education. Rating Scale) και είναι των Grammatikopoulos, Gregoriadis, Tsigilis, & Zachopoulou, (2014), Petrogiannis, (2006) και Μαυρίδου, (2013). Οι παραπάνω εντοπίζουν υψηλή ποιότητα στην αλληλεπίδραση μεταξύ παιδιών και παιδαγωγών αλλά ταυτόχρονα η ελληνική πραγματικότητα επιφυλάσσει ακατάλληλους χώρους χαμηλής ποιότητας και επίπλωσης για τα νηπιαγωγεία.

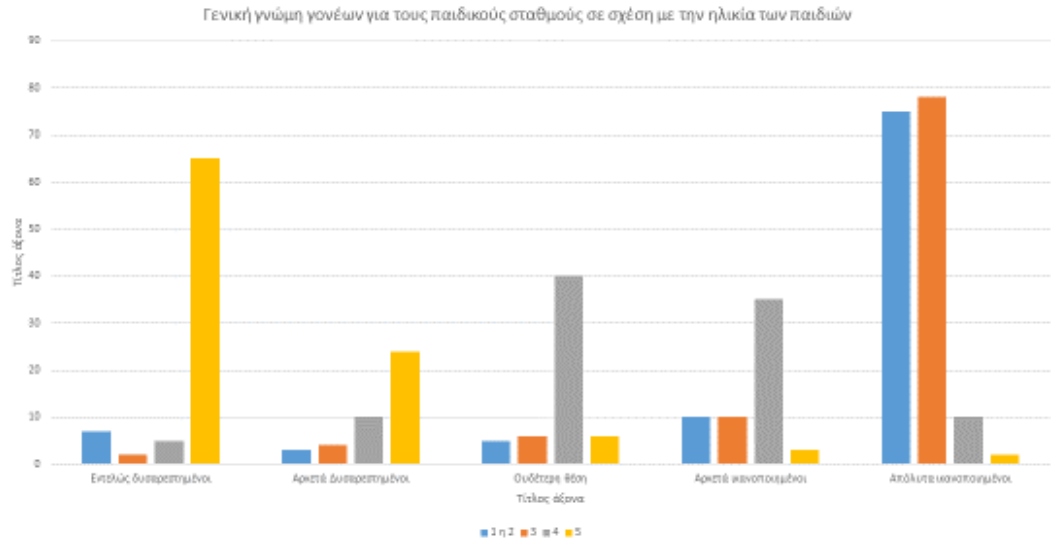
Στην συγκεκριμένη μελέτη γίνεται προσπάθεια αξιολόγησης των απόψεων των γονέων, παιδιών που φοιτούν σε παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς και εστιάζει μόνο στα κέντρα προσχολικής αγωγής των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

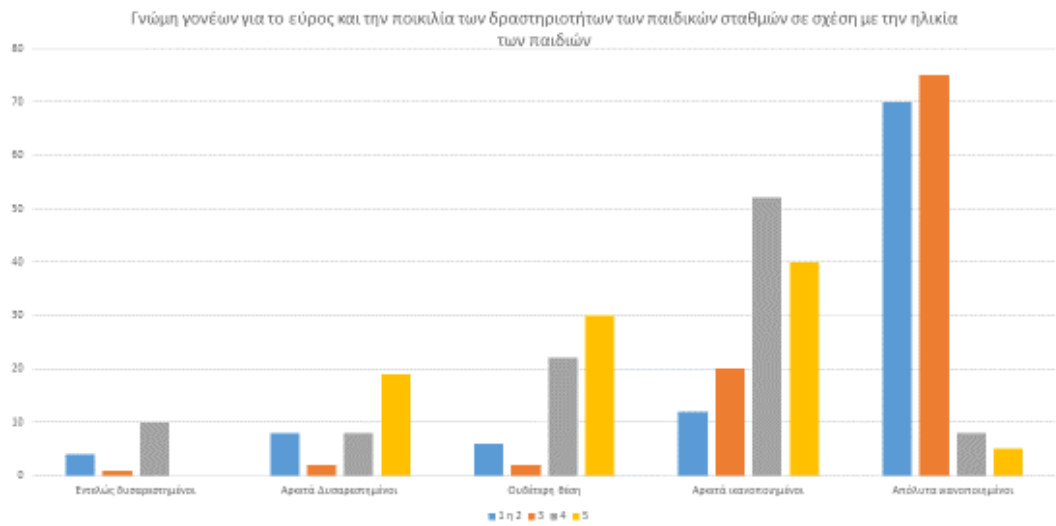
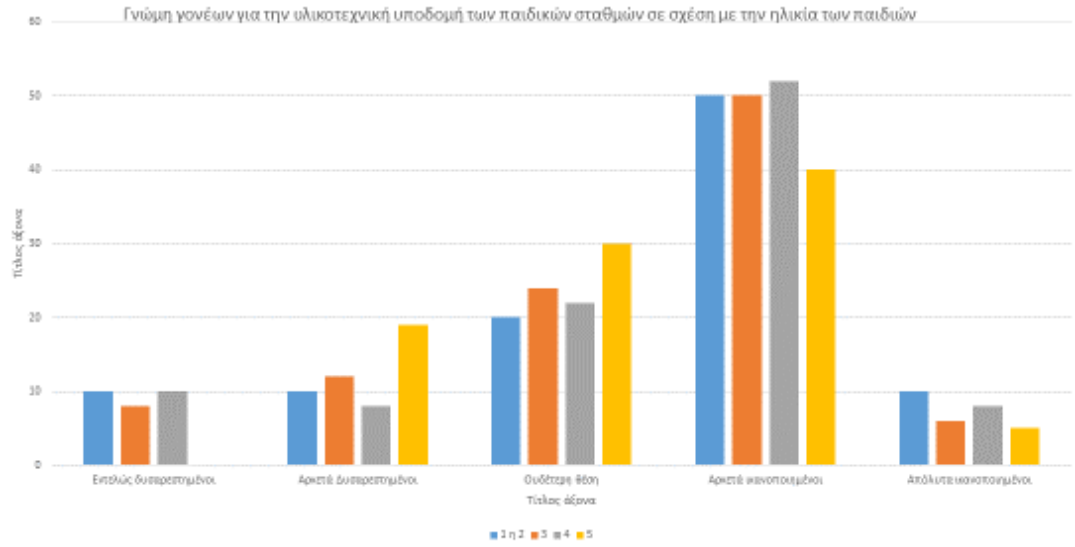
Στην ερευνά αυτή δεν συμμετέχουν οι απόψεις των γονέων παιδιών που φοιτούν σε κέντρα προσχολικής αγωγής του ιδιωτικού τομέα καθώς, αυτά δύναται να λειτουργούν με διαφορετικούς εκπαιδευτικούς, ρυθμιστικούς και οικονομικούς όρους. Επί παραδείγματι υπάρχουν ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί όπου διαθέτουν και άδεια νηπιαγωγείου που δέχονται τετράχρονα νήπια και συγκροτούν τμήματα προνηπίων. Σε αυτές τις περιπτώσεις ακολουθούν το αναλυτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα των νηπιαγωγείων ξεφεύγοντας από την έννοια της μέριμνας και εντάσσοντας πρώτα τα παιδιά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

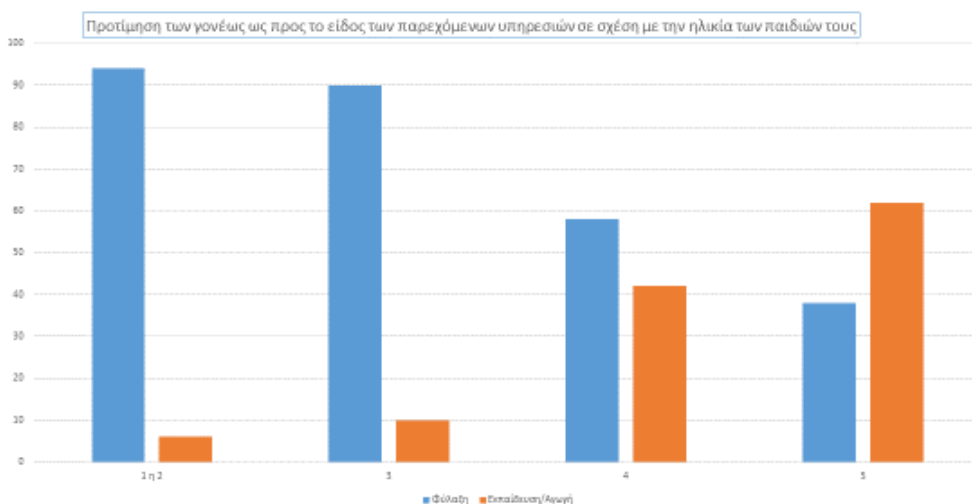
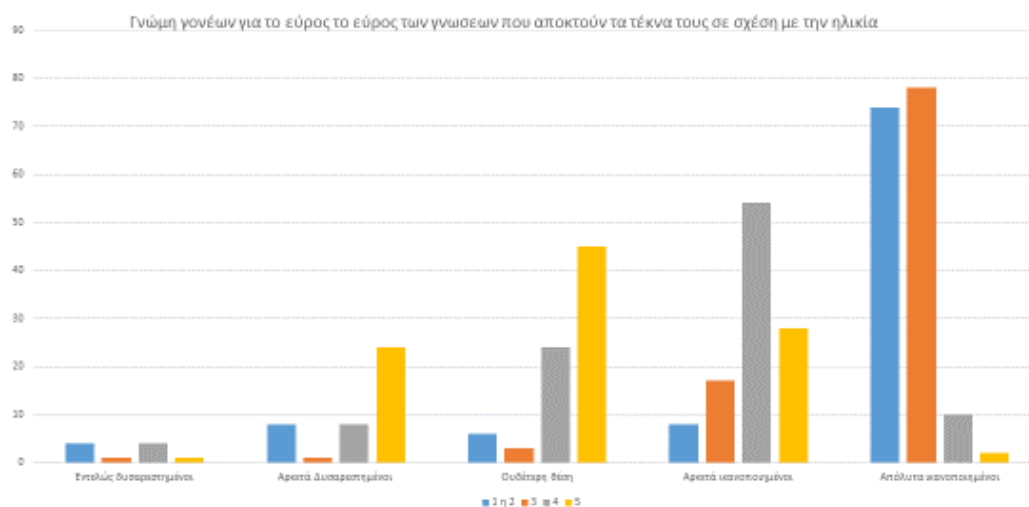
Για τις ανάγκες της έρευνας αυτής μοιράσθηκαν ογδόντα πέντε (85) ερωτηματολόγια με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο σε γονείς παιδιών που φοιτούν σε Δημοτικούς παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς της Αττικής και υπήρξε θετική ανταπόκριση από σαράντα οκτώ (48) γονείς.

7. Διαγράμματα

Στα παρακάτω διαγράμματα απεικονίζονται οι απόψεις των γονέων σε σχετικά ερωτήματα.

8. Συμπεράσματα - Προτάσεις

Η έρευνα καταδεικνύει αφενός τον χαρακτήρα των παιδικών σταθμών, το γεγονός δηλαδή ότι αποτελούν δομή φύλαξης, και αφετέρου την μεταβολή των προσδοκιών των γονέων από τους παιδικούς σταθμούς καθώς τα παιδιά τους μεγαλώνουν.

Συγκεκριμένα οι γονείς των μικρότερων παιδιών έχουν πιο θετική άποψη για τους παιδικούς σταθμούς σε σχέση με τους γονείς των μεγαλύτερων παιδιών και είναι περισσότερο ικανοποιημένοι για το εύρος των δραστηριοτήτων καθώς και για το

εύρος των γνώσεων που αποκτούν τα παιδιά τους σε σχέση με τους γονείς των μεγαλύτερων παιδιών.

Από την άλλη η μεγάλη πλειοψηφία των γονέων είναι ικανοποιημένοι με την υλικοτεχνική υποδομή των σταθμών ανεξάρτητα από την ηλικία των παιδιών τους γεγονός που σημαίνει ότι η διαφορά των γονέων παιδιών διαφορετικών ηλικιών στον τρόπο που βλέπουν τους σταθμούς οφείλεται κυρίως στην δομή τους και όχι στην υποδομή τους. Ενώ δηλαδή οι γονείς των μικρότερων παιδιών προσδοκούν από τους παιδικούς σταθμούς υπηρεσίες φύλαξης/μέριμνας, οι γονείς των μεγαλύτερων παιδιών (σε ένα σημαντικό ποσοστό) προσδοκούν εκπαίδευση και αγωγή.

Ανακύπτει επομένως ένα σημαντικό ερώτημα που σχετίζεται με τις αποφάσεις της πολιτείας για την στρατηγική που θα πρέπει να ακολουθήσει σε σχέση με την προσχολική αγωγή. Ίσως έχει φτάσει η στιγμή για την διείσδυση της εκπαιδευτικής αγωγής σε μικρότερες ηλικίες.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνόγλωσσες:

Ζαμπέτα, Ε., (1998). *Αγωγή και εκπαίδευση της πρώιμης παιδικής ηλικίας στην Ευρώπη: συγκριτική προσέγγιση*. Αθήνα: Θεμέλιο.

Καλλιγά, Ε. (1990). *Η Πρόνοια για το παιδί στην Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Δωδώνη.

Κωνσταντίνου Π., Σταθάκης Γ., Παλέτα Α., (2015). *Η ένταξη της προσχολικής αγωγής στην υποχρεωτική εκπαίδευση και η μεταφορά αρμοδιοτήτων στην τοπική αυτοδιοίκηση*. Πρακτικά 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 19-21 Ιουνίου 2015.

Κωνσταντίνου Π., Σταθάκης Γ. (2015). *Οι επιπτώσεις στους πολιτιστικούς οργανισμούς των Δήμων μετά την εφαρμογή του σχεδίου «Καλλικράτης»*. Μελέτη

περίπτωσης: Δήμος Παπάγου-Χολαργού, Πρακτικά 1^{ου} συνεδρίου:
HellenicOpenBusinessAdministration

Μαυρίδου, Ε. (2013). Αξιολόγηση της ποιότητας του περιβάλλοντος στην Προσχολική Εκπαίδευση. (Μεταπτυχιακή διατριβή), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Πανταζής, Σ. Σακελαρίου, Μ. (2008). *Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών- Θεωρία και πράξη. Παιδαγωγική - Θεωρία και πράξη.*

Παπαπροκοπίου, Ν. (2003) *Δημόσιοι Παιδικοί Σταθμοί: Χθες, Σήμερα, Αύριο. Στο ΕΑΔΑΠ (επιμ.) προς μία συνεργατική και συμμετοχική επιμόρφωση στην προσχολική αγωγή.* Αθήνα: Τυπωθήτω.

Χαρίτος, Χ. (1998). *Το Ελληνικό νηπιαγωγείο και οι ρίζες του: συμβολή στην Ιστορία της προσχολικής αγωγής.* Αθήνα: Gutenberg

Ξενογλώσσες:

Bennett, J. (2008). *Early Childhood Services in the OECD countries: Review of the Literature and Current Policy in the Early Childhood Field.* Paris: OECD

European Commission/EACEA/Eurydice/Eurostat, (2014). *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe.2014 Edition.* Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Fisher, J. (2013). *Starting from the child? Teaching and Learning from 4 to 8 (4th ed.).* New York: Open University Press.

Grammatikopoulos, V., Gregoriadis, A., Tsigilis, N., & Zachopoulou, E. (2014). Parental conceptions of quality in Greek early childhood education. *European Early Childhood Education Research Journal*, 22(1), 134-148. doi: 10.1080/1350293X.2012.738868

Harms, T., Clifford, R. M., & Cryer, D. (2014). *Infant Toddler Environment Rating Scale-Revised Edition*. New York: Teachers College Press.

Harms, T., Clifford, R. M., & Cryer, D. (2014). *Early Childhood Environment Rating Scale-Revised Edition*. New York: Teachers College Press.

Jablon, J. R., Dombro, A. L., & Dichtelmiller, M. L. (2007). *The power of observation from birth through eight* (2nd ed.). Washington, DC: National Association for the Education of Young Children and Teaching Strategies.

Petrogiannis, K. (2006). Policy and research on early childcare and education in Greece *Early Childhood Care and Education: International Perspectives* (pp. 27-41).

Pianta, R., Burchinal, M., Barnett, E. S., & Thornburg, K. (2009). Preschool in the United States: What we know, what we need to know, and implications for policy and research. *Psychological Science in the Public Interest*, 10, 49-88.

Wortham, S. (2014). *Assesment in Early Childhood Education* (6th ed.). Essex: PearsonEducationLimited.